

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่ทุกรัฐบาลต้องเผชิญอยู่ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะสามารถหารายได้ให้เพียงพอับรายจ่าย เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน และเพื่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เนื่องจากในการจัดการบริหารประเทศดังกล่าวนี้ ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ในกรณีนี้ รัฐบาลแต่ละประเทศจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำงบประมาณ อันเป็นการวางแผนทั้งด้านรายได้และรายจ่ายเพื่อให้มีการหารายได้มาสนับสนุน การบริหารประเทศให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ในแต่ละปี ซึ่งงบประมาณรายได้ของรัฐบาล ดังแสดงในตารางที่ 1 นั้น ประกอบด้วยรายได้ 2 ส่วน คือ รายได้ภาษีอากร (Tax Revenue) และ รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร (Non Tax Revenue) โดยรายได้ภาษีอากร ประกอบด้วย รายได้จากภาษี ทางตรง และ รายได้จากภาษีทางอ้อม ส่วนรายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากรประกอบด้วย รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ รายได้จากรัฐพาณิชย์ และ รายได้อื่นๆ และเมื่อพิจารณา ตารางที่ 2 ซึ่งแสดงสัดส่วนของรายได้แต่ละประเภทต่อรายได้ทางการคลังของรัฐบาล ปีงบประมาณ 2533 - 2543 จะเห็นว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลส่วนใหญ่มาจากรายได้ที่เป็นภาษีอากร โดยมีสัดส่วนรายได้จากภาษีอากรเฉลี่ยร้อยละ 88 ของรายได้รวม และสัดส่วนนี้ยังเป็น สัดส่วนเกณฑ์เฉลี่ยของรายได้ภาษีอากร ในงบประมาณ รายได้ของประเทศไทยตลอดระยะเวลา 40 ปี ที่ผ่านมาด้วย (รายงานการคลังสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2543)

ดังนั้นการบริหารจัดเก็บภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเงินของประเทศทุกประเทศ และในแต่ละประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่เรียกว่ากำลังพัฒนา จะมีการกำหนด โครงสร้างภาษีที่จัดเก็บตลอดจนรูปแบบและวิธีการจัดเก็บที่แตกต่างกันออกไป โดยพิจารณาจากตารางที่ 2 ประกอบกับตารางที่ 3 และตารางที่ 4 จะเห็นว่าประเทศที่กำลังพัฒนารวมถึงประเทศไทย ภาษีทางตรงไม่ใช่รายได้หลักของรัฐบาล ดังเช่นในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยประเทศไทยจัดเก็บภาษีทางตรงได้เฉลี่ยร้อยละ 28 ซึ่งน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 1 การจัดเก็บรายได้แต่ละประเภทของรัฐบาล ปีงบประมาณ 2533 - 2543

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทรายได้	ปีงบประมาณ										
	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543
1. รายได้จากภาษีอากร	359,114	425,740	452,488	536,229	625,708	731,865	809,382	807,990	731,029	691,603	723,280
1.1 ภาษีทางตรง	100,582	127,313	143,102	164,660	204,521	246,464	285,062	283,115	227,741	225,763	248,083
- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	39,338	48,913	52,945	57,237	67,651	86,190	109,396	115,137	122,945	106,071	91,790
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล	58,900	75,032	87,273	103,975	133,268	157,078	172,235	162,655	99,480	108,820	145,554
- ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม	1,794	2,870	2,884	3,448	3,603	3,196	3,430	5,322	5,316	10,872	10,739
- ภาษีเงินได้ทาง	554	498	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2 ภาษีทางอ้อม	258,529	298,427	309,386	371,568	421,187	485,401	524,320	524,875	503,288	465,841	475,196
1.2.1 ภาษีการขายทั่วไป	91,815	109,874	117,807	135,961	162,211	197,799	223,495	235,097	270,962	226,267	213,002
- ภาษีการค้า	88,035	106,183	37,783	2,739	1,441	1,082	572	264	342	186	126
- ภาษีมูลค่าเพิ่ม	-	-	66,614	112,582	134,791	163,122	184,227	195,813	232,388	201,976	182,510
- ภาษีธุรกิจเฉพาะ	-	-	9,629	16,764	21,227	28,311	33,410	34,286	35,241	21,311	17,015
- อากรแสตมป์	3,780	3,691	3,781	3,876	4,752	5,284	5,286	4,734	2,992	2,824	3,351
1.2.2 ภาษีสรรพสามิต	72,984	92,177	101,784	125,686	138,558	155,200	167,041	180,026	155,425	163,734	164,823
- ภาษีสรรพสามิต	13,636	15,904	15,490	15,638	19,708	20,717	24,057	29,816	28,560	26,655	28,134
- ภาษีสรรพสามิต	32,014	44,415	41,346	43,711	46,131	53,501	58,005	63,983	65,373	66,584	64,862
- ภาษีสรรพสามิต	13,754	15,734	15,247	16,679	19,272	19,759	21,548	22,763	20,257	22,800	8,276
- ภาษีสรรพสามิต	6,625	7,973	7,818	9,478	12,262	15,131	17,360	21,383	23,191	24,992	26,438
- ภาษีสรรพสามิต	5,142	6,224	5,125	5,158	5,636	6,598	6,845	7,519	7,023	6,484	7,444
- ภาษีสรรพสามิต	-	-	-	-	-	-	1,729	1,765	1,003	904	1,104
- ภาษีสรรพสามิต	-	-	15,713	34,350	34,515	38,147	37,343	32,295	8,557	13,941	26,781
- อื่นๆ	1,813	1,927	1,046	673	1,034	1,347	153	501	1,461	1,374	1,814
1.2.3 อกรนำเข้า - ส่งออก	89,923	92,011	85,093	104,663	115,554	127,132	128,219	102,712	67,125	67,031	85,413
- อกรนำเข้า	89,869	91,998	85,082	104,651	115,540	127,124	128,212	102,704	67,108	66,994	85,338
- อกรส่งออก	54	13	11	11	14	9	7	8	17	36	75
1.2.4 ภาษีอื่นๆ	3,807	4,365	4,702	5,259	4,863	5,270	5,565	7,040	9,776	8,779	11,959
- ภาษีทรัพย์สิน	2,951	3,369	3,622	3,957	3,859	4,248	4,559	5,866	8,503	7,630	10,854
- อื่นๆ	856	996	1,080	1,302	1,004	1,022	1,006	1,174	1,273	1,149	1,105
2. รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร	75,828	51,234	72,879	71,878	81,837	83,277	85,910	101,059	84,651	101,457	94,315
2.1 รายได้จากธุรกิจ	18,820	23,752	33,152	38,902	43,253	45,525	49,106	68,000	49,295	56,364	44,075
2.2 รายได้อื่นๆ	27,208	27,482	39,727	32,976	38,584	37,752	36,804	33,060	35,356	45,093	50,240
3. รวมทั้งสิ้น	404,939	476,974	525,367	608,106	707,545	815,142	895,291	909,049	815,680	793,060	817,595

ที่มา : กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร และกรมบัญชีกลาง

รวบรวมโดย : กองนโยบายและวางแผนการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ 2 ส่วนของรายได้แต่ละประเภทต่อรายได้ทางการคลังของรัฐบาล ปีงบประมาณ 2533 - 2543

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทรายได้	ปีงบประมาณ										
	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543
1. รายได้จากภาษีอากร	88.7	89.3	86.1	88.2	88.4	89.8	90.4	88.9	89.6	87.2	88.5
1.1 ภาษีทางตรง	24.8	26.7	27.2	27.1	28.9	30.2	31.8	31.1	27.9	28.5	30.3
- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	9.7	10.3	10.1	9.3	9.6	10.6	12.2	12.7	15.1	13.4	11.2
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล	14.5	15.7	16.6	17.1	18.8	19.3	19.2	17.9	12.2	13.7	17.8
- ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม	0.4	0.6	0.5	0.6	0.5	0.4	0.4	0.6	0.6	1.4	1.3
- ภาษีเดินทาง	0.1	0.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2 ภาษีทางอ้อม	63.8	62.6	59.0	61.2	59.5	59.4	58.6	57.7	61.7	58.7	58.1
1.2.1 ภาษีการขายทั่วไป	22.7	23.0	22.4	22.4	22.9	24.3	25.0	25.8	33.2	28.5	26.1
- ภาษีการค้า	21.7	22.3	7.2	0.5	0.2	0.1	0.1	-	-	-	-
- ภาษีมูลค่าเพิ่ม	-	-	12.7	18.5	19.0	20.0	20.6	21.5	28.5	25.5	23.5
- ภาษีสรรพสามิต	-	-	1.8	2.8	3.0	3.5	3.7	3.8	4.3	2.7	2.1
- อากรแสดมป์	0.9	0.8	0.7	0.6	0.7	0.6	0.6	0.5	0.4	0.3	0.4
1.2.2 ภาษีสรรพสามิต	18.0	19.3	19.5	20.7	19.6	19.0	18.7	19.8	19.1	20.6	20.2
- ภาษียาสูบ	3.4	3.3	2.9	2.6	2.8	2.5	2.7	3.3	3.5	3.4	3.4
- ภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน	7.9	9.3	7.9	7.2	6.5	6.6	6.5	7.0	8.0	8.4	7.9
- ภาษีสู่ราและเงินผลประโยชน์	3.4	3.3	2.9	2.7	2.7	2.4	2.4	2.5	2.5	2.9	1.0
- ภาษีเบียร์	1.6	1.7	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.3	2.8	3.1	3.2
- ภาษีเครื่องดื่ม	1.3	1.3	1.0	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	0.9
- ภาษีเครื่องไฟฟ้า	-	-	-	-	-	-	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
- ภาษียรถยนต์	-	-	3.0	5.6	4.9	4.7	4.2	3.6	1.1	1.7	3.3
- อื่นๆ	0.4	0.4	0.3	0.1	0.1	0.2	-	0.1	0.2	0.2	0.2
1.2.3 อากรนำเข้า - ส่งออก	22.2	19.3	16.2	17.2	16.3	15.6	14.3	11.3	8.2	8.5	10.4
- อากรนำเข้า	22.2	19.3	16.2	17.2	16.3	15.6	14.3	11.3	8.2	8.5	10.4
- อากรส่งออก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.4 ภาษีอื่นๆ	0.9	0.9	0.9	0.9	0.7	0.6	0.6	0.8	1.2	1.1	1.5
- ภาษีทรัพยากรธรรมชาติ	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6	0.5	0.5	0.7	1.0	1.0	1.3
- อื่นๆ	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.0	0.1	0.2	0.1	0.1
2. รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร	11.3	10.7	13.9	11.8	11.6	10.2	9.6	11.1	10.4	12.8	11.5
2.1 รายได้จากธุรกิจ	4.6	5.0	6.3	6.4	6.1	5.6	5.5	7.5	6.1	7.1	5.4
2.2 รายได้อื่นๆ	6.7	5.8	7.6	5.4	5.5	4.6	4.1	3.6	4.3	5.7	6.1
3. รวมทั้งสิ้น	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 1

ตารางที่ 3 สัดส่วนภาษีทางตรงต่อรายได้รัฐบาล

ปี	สหรัฐอเมริกา	ไทย	สิงคโปร์	เกาหลี	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
2520	57.1	15.9	33.4	24.9	67.4	35.8	22.8
:							
2525	52.7	21.4	33	23.6	76.9	36.4	21.8
:							
2530	52.4	18.1	17.9	28.4	47.6	30.2	21.2
:							
2535	50.2	27	24.2	32.1	53.9	33.5	29.1
:							
2538	51.8	31	19	30.9	46.1	37.1	30.9
:							
2540	54.9	31.7	17.6	26.4	57	36.3	34.9

ที่มา : Government Financial Statistics Yearbook

ตารางที่ 4 สัดส่วนของภาษีอากรประเภทต่างๆ ต่อรายได้ทั้งหมดของประเทศที่พัฒนาแล้ว
ในปี พ.ศ. 2537

(หน่วย : ร้อยละ)

ประเภทภาษี	สหรัฐอเมริกา	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์	อิตาลี	ออสเตรเลีย	เจนีวา	ไทย
ภาษีทางตรง	86.83	64.89	69.48	64.98	61.73	69.58	28.90
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	40.79	13.82	19.35	29.02	46.69	29.93	9.60
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	10.57	3.96	6.94	5.65	13.72	8.17	18.80
ภาษีทรัพย์สิน	1.14	1.94	2.61	1.36	0.01	1.41	-
ภาษีอื่นๆ	34.33	45.17	40.58	28.95	1.31	30.07	0.50
ภาษีทางอ้อม	5.69	28.19	22.61	28.82	23.66	21.79	59.50
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	-	18.49	14.03	16.19	9.66	11.67	19.00
ภาษีสรรพสามิต	4.14	9.12	7.67	11.51	10.90	8.67	19.60
อากรขาเข้า	1.55	-	-	0.01	3.10	0.93	16.30
ภาษีอื่นๆ	-	0.58	0.91	1.11	-	0.52	4.60
รายได้ที่ไม่ใช่ภาษี	7.48	6.92	7.91	6.20	14.61	8.63	11.60
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

ตารางที่ 5 การจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลปีงบประมาณ 2540 - 2543

หน่วย : ล้านบาท

ที่มาของรายได้	2540		2541		2542		2543	
	รายได้	สัดส่วน	รายได้	สัดส่วน	รายได้	สัดส่วน	รายได้	สัดส่วน
1. กรมสรรพากร	518,713.5	57.06	498,966.2	61.20	452,317.3	57.03	461,191.2	56.42
1.1 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	115,005.3		122,945.0		106,070.5		91,770.7	
1.2 ภาษีเงินได้นิติบุคคล	162,708.5		99,480.1		108,820.2		145,524.2	
1.3 ภาษีมูลค่าเพิ่ม	195,730.2		232,387.6		201,975.8		192,509.8	
1.4 ภาษีธุรกิจเฉพาะ	34,286.4		35,241.1		21,311.4		17,015.3	
1.5 ภาษีการค้า	266.3		341.7		185.5		126.1	
1.6 อากรแสตมป์	4,738.0		2,991.8		2,823.5		3,350.2	
1.7 ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม	5,634.9		5,316.2		10,872.1		10,658.9	
1.8 รายได้อื่น ๆ	343.9		262.7		258.3		236.0	
2. กรมสรรพสามิต	180,167.9	19.82	155,563.1	19.08	163,891.5	20.67	168,821.9	20.65
2.1 ภาษียาสูบ	29,816.0		28,559.6		26,655.3		28,133.6	
2.2 ภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน	63,983.2		65,373.0		66,583.5		64,832.0	
2.3 ภาษีสราและค่าผลประโยชน์	22,763.3		20,257.3		22,800.4		8,275.7	
2.4 ภาษีเบียร์	21,383.1		23,190.6		24,991.8		26,437.8	
2.5 ภาษีเครื่องดื่ม	7,519.1		7,023.1		6,483.8		7,444.2	
2.6 ภาษีไฟฟ้า	1,764.8		1,003.1		903.6		1,103.8	
2.7 ภาษिरถยนต์	32,294.9		8,556.9		13,940.9		26,781.2	
2.8 ภาษีอื่น ๆ **	501.3		1,460.9		1,374.6		1,814.3	
2.9 รายได้อื่น ๆ	142.2		138.6		157.6		3,999.3	
3. กรมศุลกากร	104,159.8	11.46	69,338.3	8.50	68,094.5	8.59	87,164.5	10.67
3.1 อกรขาเข้า	102,704.4		67,108.5		66,994.4		85,337.5	
3.2 อกรขาออก	7.8		16.7		36.3		75.0	
3.3 รายได้อื่น ๆ	1,447.6		2,213.1		1,063.8		1,782.0	
4. หน่วยงานอื่น	106,101.4	11.67	91,488.4	11.22	108,757.3	13.70	100,253.3	12.26
4.1 ส่วนราชการอื่น	38,101.6		42,194.2		52,393.7		56,178.6	
4.2 รัฐวิสาหกิจ	67,999.8		49,294.2		56,363.6		44,074.7	
5. รวมรายได้จัดเก็บ(Gross Revenue)	909,142.6		815,356.0		793,060.6		817,460.9	
หัก 1. การคืนภาษีของกรมสรรพากร	58,400.3		74,661.0		75,324.7		57,036.1	
2. การจัดสรรรายได้จากVat ให้....	-		-		2,994.4		3,198.5	
3. การกั้นเงินเพื่อชดเชยภาษีสำหรับสินค้าส่งออก	7,200.0		7,559.1		5,915.7		7,277.7	
6. รายได้สุทธิ(Net Revenue)	843,542.3		733,136.9		708,825.8		749,948.6	

หมายเหตุ ** ภาษีไฟ ภาษีแก้ว ภาษีเครื่องหอม ภาษีเรือ ภาษีสนามบิน ภาษีพรม ภาษिरถจักรยานยนต์ ภาษีสนามบินกอล์ฟ ภาษีเบคเตอร์รี

ที่มา : กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร และกรมบัญชีกลาง

รวบรวมโดย : กองนโยบายและวางแผนการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบระหว่างรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กับ
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2543

ปี พ.ศ.	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (1)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (2)	อัตราส่วน(ร้อยละ) $(1)/(2) \times 100$
2532		1,856,992	
2533	39,338	2,183,545	2.12
2534	48,912	2,506,635	2.24
2535	52,945	2,834,677	2.11
2536	56,835	3,179,451	2.00
2537	67,386	3,634,848	2.12
2538	85,754	4,192,696	2.36
2539	108,785	4,622,831	2.59
2540	115,005	4,740,249	2.49
2541	122,945	4,928,430	2.59
2542	106,071	4,632,000	2.29
2543	91,771	4,905,000	1.98
เฉลี่ย	81,432	3,823,669	2.26

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย ,2533 - 2538

สถิติผลิตภัณฑ์ภาค , 2540 - 2542

สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ,2543

กรมสรรพากรกระทรวงการคลัง ,2533 - 2543

เนื่องจากแผนการดำเนินงานด้านภาษีอากรจะมีประสิทธิผล ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ แต่ในประเทศกำลังพัฒนามักจะพบปัญหาการยอมรับและความร่วมมือของประชาชนจึงทำให้การจัดเก็บภาษีทางตรงกระทำได้ยากกว่าภาษีทางอ้อม

สำหรับประเทศไทย มีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีเพื่อนำมาเป็นรายได้ในการบริหารประเทศ 3 หน่วยงานคือ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต และกรมศุลกากร ดังที่ได้แสดงไว้ใน ตารางที่ 5 โดยสัดส่วนรายได้ของการจัดเก็บภาษีอากรจากกรมสรรพากร ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540 – 2543 นั้นมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 58 ของผลการจัดเก็บทั้งประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานที่หาเงินได้สูงสุดในหน่วยงานหลักทั้ง 3 หน่วยงาน

จากการที่กรมสรรพากรเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญที่สุดในการหารายได้ ดังนั้นเป้าหมายที่กรมสรรพากรจะต้องจัดเก็บภาษีอากรให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก ต่อการบริหารประเทศของรัฐบาล เพื่อรัฐบาลจะได้นำเงินรายได้จากภาษีนี้นมาพัฒนาประเทศ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติ โดยส่วนรวม ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสม ซึ่งในด้านนี้ กรมสรรพากร ได้มีการปรับปรุง ประสิทธิภาพการบริหารจัดเก็บ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายเป็นระยะเรื่อยมาจนถึงในปัจจุบัน (ปีงบประมาณ 2545) ก็ได้จัดแนวทางการบริหารงานสรรพากรแนวใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงานให้ได้ประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเชื่อว่าแม้กฎหมายภาษีอากรจะดีเพียงใดก็ตาม ถ้าการบริหารงานไม่ดีและมิได้มีการปรับปรุง การจัดเก็บภาษีอากรก็จะไม่เกิดประสิทธิผล

สำหรับประเภทภาษีที่กรมสรรพากรมีหน้าที่จัดเก็บตามบทบัญญัติในประมวลรัษฎากร ในขณะนี้ แบ่งประเภทภาษีอากรออกเป็น 5 ประเภทด้วยกันคือ

1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล
3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม
4. ภาษีธุรกิจเฉพาะ
5. อากรแสตมป์

โดยภาษีที่จัดเก็บ 2 ประเภทแรกจะเป็นภาษีทางตรงที่จัดเก็บจากฐานรายได้ ส่วน 3 ประเภทหลังเป็นภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บจากฐานการบริโภค และในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วได้ พึ่งพาการจัดเก็บรายได้จากภาษีทางตรงเป็นหลัก ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

ส่วนประเทศไทยไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะในปัจจุบันประเทศไทยมีแรงงานคนไทยที่ทำงานและอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้อง เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประมาณ 33 ล้านคน แต่มีผู้เสียภาษีในระบบจริงๆ เพียง 4.3 ล้านคน เท่านั้น และในปีภาษี 2542 จำนวนผู้ยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 90, 91 มีจำนวน 5.270 ล้านราย จากจำนวนประชากรทั้งประเทศกว่า 60 ล้านคน (กรมสรรพากร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ) ซึ่งเปรียบเทียบสัดส่วนแล้ว แตกต่างกันสูงมาก และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปีที่ผ่านมาของประเทศไทย (ตารางที่ 6) ตั้งแต่ปี 2533 - 2543 คิดเป็นประมาณร้อยละ 2.26 แสดงให้เห็นว่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ได้เป็นภาษีที่ทำรายได้ให้แก่รัฐเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าในแต่ละปีจะจัดเก็บได้สูงขึ้นจากเดิมก็ตามแต่ถ้านำมาเปรียบเทียบกับภาษีที่จัดเก็บได้ประเภทอื่นๆ ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 2 จะเห็นว่ายังจัดเก็บได้เป็นสัดส่วนที่ต่ำอยู่ จึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา และวิเคราะห์ดูว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลไทยจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้ในสัดส่วนที่น้อย มีจุดบกพร่องในด้านใด อุปสรรคของการจัดเก็บภาษีมีมากน้อยเพียงใด และทัศนคติของผู้เสียภาษีเป็นเช่นใด เพื่อจะได้มีแนวทางแก้ไขอันเป็นการปูพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการบริหารจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อไปในอนาคต เพื่อให้ผลการจัดเก็บภาษีได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น และประเทศไทยจะมีเงินได้นำมาพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้ คนไทยทั่วประเทศ มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าปัจจุบัน เพราะถ้ารัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีอากรไม่ว่าประเภทใดก็ตาม ได้สูงขึ้นแล้ว ก็จะมีส่วนทำให้รายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น และสามารถนำเงินมาพัฒนาประเทศ สร้างงานและสร้างเงินให้กับประชาชนในประเทศได้มากขึ้น ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน ดีขึ้น ตามลำดับ และเมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น การบริโภคก็เพิ่มขึ้นตามการผลิตก็เพิ่มขึ้น ทำให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้มากขึ้น หมุนเวียนเป็นวัฏจักร

ฉะนั้น ความจำเป็นรีบด่วนในขณะนี้ก็คือการปรับปรุงกลไกการการเก็บภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพ มีการบริหารการจัดเก็บที่ดี ซึ่งในการจะทำให้การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้ได้ผลเต็มที่มีนั้น ก่อนข้างทำได้ยากเนื่องจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานั้นเป็นการยื่นชำระภาษีแบบผู้มีเงินได้ยื่นประเมินตนเอง ยังมีอุปสรรคและปัญหาหลายประการ อันทำให้ผลการจัดเก็บไม่บรรลุผลเท่าที่ควร สำหรับอุปสรรคที่ทำให้การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ของกรมสรรพากรไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยนั้น ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาไว้อย่าง ชัดเจนว่า เป็นเพราะสาเหตุใด และทำไมคนไทยจึงไม่ชอบเสียภาษีอากรต่างๆ ที่ถือได้ว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่ง ผู้ใดหลบหนีต้องได้รับโทษ สำหรับปัญหาและอุปสรรคการหลบหนีภาษีอากรเท่าที่มีผู้ ทำการศึกษาไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. อุปสรรคในด้านการบริหารจัดการเก็บของเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร
2. อุปสรรคในความไม่เป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีอากร
3. อุปสรรคในการรู้ว่ไหลของภาษีอากร
4. อุปสรรคในความไม่ร่วมมือของประชาชน

ซึ่งในอุปสรรคข้อสุดท้ายนี้ น่าจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุด ที่กรมสรรพากรต้องรีบเร่งหาวิธีแก้ไขโดยด่วน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค ในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จากเจ้าหน้าที่สรรพากร พร้อมข้อเสนอแนะ
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้เสียภาษีต่อ โครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บภาษี
2. เพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการเก็บภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพขึ้น

1.4 นิยามศัพท์

ปีภาษี จะใช้ตามปีปฏิทิน คือใช้เงิน ใต้ของผู้มีเงินได้ที่ได้รับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม มาเป็นฐานในการใช้คำนวณภาษี

ปีงบประมาณ จะเริ่มนับจากวันที่ 1 ตุลาคม เป็นวันแรก จนครบ 12 เดือน ในวันที่ 30 กันยายน เช่น ปีภาษี 2544 หมายถึง ตั้งแต่ วันที่ 1 ตุลาคม 2544 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2544

ภาษีทางตรง ได้แก่ ภาษีประเภทที่ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีจะต้องรับภาระภาษีเอง ไม่สามารถผลักภาระภาษีไปให้ผู้อื่นชำระแทนตนได้ง่าย เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีโรงเรือน เป็นต้น

ภาษีทางอ้อม ได้แก่ ภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีทั้งหมดหรือบางส่วนไปให้ผู้อื่นรับแทนตนได้ เช่น ภาษีศุลกากร ภาษีการค้า ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสรรพสามิต เป็นต้น

ภ.ง.ด.90 เป็นแบบแสดงรายการชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) ถึง (8) แห่งประมวลรัษฎากร หลายประเภทหรือประเภทเดียว(แต่มิใช่เงินได้ตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากร ประเภทเดียว) ในปีภาษี

ภ.ง.ด.91 เป็นแบบแสดงรายการชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้มีเงินได้จากการจ้างแรงงานตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากรประเภทเดียว ในปีภาษี